

Pitkittynyt työttömyys nuoren elämässä

Kirjallisuuskatsaus

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi

2023

Eveliina Aarnio

Tiivistelmä

Tekijä(t) Eveliina Aarnio	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 33	Valmistumisaika 2023
Työn nimi Pitkittynyt työttömyys nuoren elämässä Kirjallisuuskatsaus		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä selvitettiin, miten pitkittynyt työttömyys vaikuttaa nuoren elämään. Pitkittyneellä työttömyydellä tarkoitettiin yli 3kk kestänyttä työttömyysjaksoa, ja nuorella alle 30-vuotiasta henkilöä. Alkuperäinen suunnitelma oli haastatella opinnäytetyöhön tutkimuskysymyksen alle soveltuvia henkilöitä. Haastateltavien haastavan saavutettavuuden vuoksi opinnäytetyö muutettiin kirjallisuuskatsaukseksi.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tutkimusten hakuun käytettiin LAB- Primo tietokantaa, sekä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Opinnäytetyössä tutkittiin, mitä ilmiöstä jo tiedetään. Perehdyttiin aiheeseen liittyvien ongelmien tunnistamiseen, sekä niiden esiin nostamiseen. Ongelmaksi tutkimuksen teossa havaittiin riittävän ajankohtaisen tiedon löytäminen, ja tämän perusteella aiheesta pitäisi tehdä enemmän ajankohtaista tutkimusta ja tiedonkeruuta.</p> <p>Katsauksen tulosten perusteella vaikuttaisi, etteivät erilaiset aktivointitoimet- ja pakot välttämättä edistä työllistämistä. Ne saattavat päinvastoin jopa lisätä esimerkiksi masennusta ja ahdistusta. Toisaalta ne voivat toimia myös mielenterveyspalveluiden korvikkeena tuoden päivään rytmiä ja mielekästä tekemistä. Myös sosiaalinen asema vaikutti työllistymiseen. Tuloksista myös nousi esille, että nuoret suhtautuvat vanhempaa sukupolvea realistisemmin työllistymiseen, hyväksyvät että työtä ei ole koko ajan tarjolla, eikä työ määrittele nuoremman sukupolven itseisarvoa samaan tapaan kuin vanhemman sukupolven.</p>		
Asiasanat nuorisotyöttömyys, aktivointitoimet, riittämättömyyden tunne		

Abstract

Author(s) Eveliina Aarnio	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2023
	Number of Pages 33	
Title of Publication Prolonged unemployment in young people's lives Literature review		
Degree, Field of Study Bachelor of Social Services		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Abstract <p>In the thesis it was examined how affects the prolonged unemployment to young people's life. The prolonged unemployment in this thesis had last three months or more, and young people mean people under 30 years. The first plan was to interview young people about their experience of prolonged unemployment, but it was difficult to find anybody to interview, so the thesis was changed into the literature review.</p> <p>The thesis was implement as a literature review, and there was used LAB- Primo database and the literature about the subject. In the thesis it was examined first, what is already known about the subject. The meaning was to find out the problems that belong to the subject. The problem in thesis was to find out knowledge which was new enough.</p> <p>It seems that different kind of activation necessity does not increase employment at all. Conversely it seems, that different necessity may cause for example depression and anxiety. On the other hand they can also work as replacement of mental health services, bringing better life control and social contacts to the people. It also seems, that young people don't think about the work the same way as older people. Work is not anymore the purpose of life, and young people can easily find replacement things to do, when being unemployment.</p>		
Keywords youth unemployment, activation actions, feeling inadequate		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Nuorisotyöttömyys	2
2.1	Työttömyys ja aktivointipolitiikka	2
2.2	Koulutuksen merkitys.....	5
2.3	Työttömyyden merkitys minäkuvalle	7
3	NEET-nuoret.....	10
3.1	Määritelmä.....	10
3.2	Taustaa	11
3.3	Syrjäytymisen ehkäisy	11
4	Toteutus	13
4.1	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	13
4.2	Analyysimenetelmä.....	14
5	Eettiset näkökulmat ja luotettavuus.....	16
6	Tulokset.....	18
6.1	Ulkoiset piirteet	18
6.2	Sosiaaliset suhteet.....	19
6.3	Mielenterveys, ahdistus ja riittämättömyyden tunne	20
6.4	Viranomaisten vaatimukset.....	21
7	Yhteenveto ja pohdinta	22
7.1	Tulosten tarkastelua	22
7.2	Luotettavuuden arviointia.....	23
7.3	Tulosten sovellettavuus	23
7.4	Jatkotutkimus.....	24
	Lähteet	25

1 Johdanto

Wileniuksen (1990) mukaan ihminen jäsentyy yhteiskuntaan työn kautta. Työssään ihminen on suhteessa työkavereidensa kanssa, ja saa kokemuksen itsestään tarpeellisena. Ihmisen omista voimavaroista riippuu, miten yksilö elämässään työtä arvostaa. Työ koetaan myös mahdollisuutena toimia ja toteuttaa itseään. (Vuorinen 2007, 9.)

Jahoda on työn itsensä lisäksi tunnistanut viisi muuta työn mukanaan tuomaa arvoa. Näitä ovat aikarakenteen laajentaminen, sosiaalisen verkoston laajentaminen, työtilan tarjoaminen, henkilökohtaisen identiteetin muodostaminen, joiden lisäksi työ pakottaa ihmisen pyrkimään henkilökohtaisia tavoitteitansa korkeammalle. (Hirvilampi ym. 2019 mukaan.)

Twengen ym. mukaan (2010) nykyään nuoret asettavat koti- ja perhe-elämän sekä vapaaajan ansiotyön edelle. Broadbridgen ym. mukaan (2007) heidän oletetaan olevan vähemmän sitoutuneita yhteen työnantajaan, ja arvostavan enemmän itsensä ja osaamisensa kehittämisen mahdollisuutta kuin varttuneemmat palkansaajat. (Pyöriä & Ojala 2015, 1 mukaan.)

Tutkimusten mukaan, työn merkitys ei nuoremmalle sukupolvelle ole enää sama, kuin varttuneemmalle polvelle (Pyöriä & Ojala 2015, 1), ja siksi opinnäytetyössä halutaan lisätä ymmärrystä siitä, miten pitkittynyt työttömyys vaikuttaa nuoren elämään. Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena kirjallisuuskatsauksena.

1.8.2021 Voimaan tullut laki oppivelvollisuuden pidentämisestä 18-vuotiaaksi asti myös velvoittaa hakemaan jatko-opintoihin peruskoulun jälkeen. Lain tarkoitus on auttaa kaventamaan oppimiseroja, nostaa koulutus- ja osaamistasoa, ja lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä lasten ja nuorten hyvinvointia. (Oppivelvollisuuslaki 2020/1214.)

(Ilmakunnaksen (2011) mukaan työttömyyden pitkittyminen on työmarkkinoiden selkein kipupiste (Elonen, Niemelä & Saloniemi 2017). Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, millä tavoin pitkittynyt työttömyys vaikuttaa nuoren elämään. Tarkoitus on tarkastella jo olemassa olevaa tietoa, ja tehdä tästä tiivis yhteenveto. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on, miten pitkittynyt työttömyys vaikuttaa nuoren elämään?

2 Nuorisotyöttömyys

2.1 Työttömyys ja aktivointipolitiikka

Joitakin vuosikymmeniä sitten työttömyys nähtiin uhkana yhteiskuntajärjestykselle. Hyvinvointivaltion aikana tuo uhkapotentiaali ei ole kokonaan hävinnyt, ja palkkatyön piiriin kuuluvien osuus työikäisistä on ajoittaista heilahtelua lukuun ottamatta vain kasvanut. Työttömyydestä juontuvan ”joutilaisuuden” oletettiin rapauttavan varsinkin nuorten työ- ja muutakin moraalia; suoraan koulusta työttömäksi jäävien nuorten oletettiin passivoituvan, eristäytyvän sosiaalisesti ja oirehtivan niin psyykkisesti kuin somaattisestikin. Heillä oletettiin olevan kohonnut riski käyttää enemmän alkoholia ja muita päihteitä, harjoittaa rikollista toimintaa ja vieraantua säännöllisiä elintapoja edellyttävästä työnteosta. Nämä olivat kuitenkin 1990-luvulle asti Suomessa enemmän aikuisväestön ennakkoluuloja kuin todistettuja faktoja. Poikkeus vahvistaa säännön ja toki laitimmaisessa marginaalissa elävät omaksuivat myös laittomia selviytymisstrategioita. Epäluottamus yhteiskunnalliseen ja poliittiseen moraaliiin on omiaan ruokkimaan myös levottomuuksia samoin kuin tunne epäoikeudenmukaisesta kohtelusta. (Silvennoinen 2002, 21–22.)

Nuorisotakuun tarkoituksena on edistää nuorten sijoittumista koulutukseen sekä työmarkkinoille ja näin ehkäistä pitkäaikaistyöttömyyttä sekä yhteiskunnasta syrjäytymistä. Nuorisotakuu takaa nuorelle sen, että ennen kuin kolmen kuukauden työttömyysaika tulee täyteen, nuorelle on tarjottu työtä, koulutusta, työkokeilua, työnhaku- tai uravalmennusta, starttirahaa, palkkatuetta työtä, tai ammatinvalinta ja urasuunnittelupalveluita. (Työmarkkinatori 2023.)

Ulvinen arvostelee nuorisotakuuta siitä, että sen yksi tarkoitus on ehkäistä yhteiskunnallista disintegraatiota taaten yhteiskunnalle riittävän määrän veronmaksajia hinnalla millä hyvänsä. Tällöin ei siis ole kyse huolesta nuorten syrjäytymisestä vaan yhteiskunnan pyrkimys oman toimintakykynsä varmistamiseksi. Toisekseen ihmisiä ohjataan kiinnittymään jokaisen ihmisen elämään kuuluville elämänalueille erilaisten palvelujen, tukien ja pakkojen avulla. (Gretchel, ym. 2014, 41.)

Sakari Hännisen mukaan aktivointipolitiikka yrittää pakottaa ihmisiä auttamaan itseään kiinnittämättä riittävästi huomiota siihen millaisessa elämäntilanteessa eri ihmiset joutuvat valintojaan tekemään. Työttömien kohdalla on tehty erottelu A- ja B- Luokan työttömiin, jossa A- luokkaan kuuluvalla työttömyys on lyhytaikaista ja hänellä on takanaan pitkä kokopäivätoistä kerrytetty työhistoria, kun taas B- luokan työttömällä ei ole välttämättä koulutustakaan saatikka työkokemusta koskien nimenomaan pitkäaikaistyöttömiä. (Lempiäinen & Silvasti 2014, 188 mukaan.)

Puuronen (2014) käsittelee nuorisotakuun velvoitteita pääsylippuna yhteiskuntaan ja sukupolvien välisenä vuoropuheluna, jossa vanhempi sukupolvi sanelee nuoremmalle miten tulee toimia huomioimatta sitä, kuinka erilaista nuoruutta molemmat sukupolvet ovat eläneet. Siinä nuorilla on velvoite hakea työ- tai opiskelupaikkaa riippumatta siitä, onko se kiinnostava tai oman elämän kannalta realistinen valinta. Haettava vain on, koska muuten menettää yhteiskunnalta saamansa tuen. (Gretchel, Paakkunainen, Souto & Suurpää 2014, 28 mukaan.)

Puurosen mukaan tämän päivän nuorten elämässä maailma ympärillä muuttuu nopeasti, ja sopeutuminen uuteen, outoon ja pelottavaan on elämänkaaren normitila. Sen sukupolven maailma, joka vastaa nuorisotakuuta koskevista päätöksistä on elänyt omassa nuoruudessaan hyvin erilaista maailmaa, johon sisältyy aivan erilainen arvostus työtä kohtaan. (Gretchel, ym. 2014, 29 mukaan.)

Nuorisotakuuta kohtaan on esitetty myös kritiikkiä, koska se ymmärtää syrjäytymisen pois-saolona työn ja koulutuksen kentiltä. Sen sijaan nuorten kokemukset, ryhmäsuhteet, sosiaalinen verkosto, elämäntilanne sekä elämäntapa jäävät helposti tarkastelun ulkopuolelle. Käytännössä nuori kuuluu siis nuorisotakuun piiriin siinä vaiheessa, kun hän on jo keskeyttänyt opintonsa vaikka hedelmällisempää olisi tukea nuoria jo koulutuksen aikana. Tällöin olisi syytä pohtia myös ammatillista koulutusta nuorten näkökulmasta, ja mitkä syyt saavat heidät keskeyttämään opintonsa. (Kiilakoski (2014) Gretchel, ym. 2014, 26 mukaan.)

Hänninen kertoo valtavirran taloustieteen näkökulmasta, jonka mukaan henkilön tulotaso kertoo hänen aikansa arvon. Ajatuksen mukaan työttömän oletetaan ottavan vastaan mitä tahansa työtä hänelle tarjotaan, ja millä hinnalla hyvänsä, koska työttömyyden kustannukset ovat yksilölle niin korkeat. (Lempiäinen & Silvasti, toim. 2014, 187 mukaan.)

Nuorisosukupolven asenteet työelämää kohtaan eroavat vanhemman sukupolven arvoista, ja nuorilla on enemmän odotuksia työn mielekkyyttä ja kiinnostavuutta kohtaan. Nuorten suhde työhön ei ole vanhemman sukupolven tavoin koko elämää jäsentävä ykkösasia, vaan nuoret osaavat suhtautua realistisesti ajatukseen siitä, että työtä ei ole koko aikaa tarjolla. (Gretchel, ym. 2014, 31.)

Ajankäyttö liittyy myös vahvasti siihen, miten työtä vailla olevat nuoret hahmottavat arjen. Koska työttömän arjessa ei ole määritettävää paikkaa hallitsevan järjestelmän vaikutuspiirissä, on työttömän arki riippuvainen ajasta, ja siitä, missä rytmissä ihminen elää. Työtä vailla olevan nuoren elämän leimallisimpia piirteitä ovat perinteisen aikarytmin noudattamatta jättäminen, mikä häiritsee hallitsevan järjestelmän sääntöjen tarkkaa noudattamista. Poikkeavaa aikarytmiä noudattavat nuoret kokevat usein itsensä erilaisiksi ja kykenemättömiksi järjestelmän edellyttämään itsehallintaan. Työvoimavalmennuksissa yksi keskeinen

piirre onkin juuri ajanhallinnan oppiminen, mikä myös voimaannuttaa ihmistä. Ajanhallinnan opittuaan työtön on jo siirtynyt taktiikan piiristä järjestelmän ja strategioiden alueelle. (Lempäinen & Silvasti, toim. 2014, 108.)

Jaana Lähteenmaa pohtii, nähdäänkö työttömät nuoret automaattisesti passiivisina yksilöinä ja onko asia todella näin. Hän kertoo Anderssonin (2001) kirjoittavan siitä, kuinka aktivointipolitiikka tuhoaa ihmisten omaa aktiivisuutta, innovatiivisuutta ja yksilöllisyyttä. (Gretchel, ym. 2014, 207 mukaan.) Oma spontaanius voi helposti kadota sanktioivan työllistämispolitiikan rattaissa, kun työtön joutuu jatkuvasti varomaan virheitä, ettei joudu vahingossa karenssiin (Näre & Näre 2022, 101).

Aktivoinnin vaikutukset työttömien hyvinvointiin ja toimijuuteen ovat ristiriitaisia ja tutkimus aiheesta on ollut vähäistä. Periaatteellisesti aktivointitoimenpiteille on kuitenkin perusteita tilanteessa, jossa tie avoimille työmarkkinoille on muuttunut umpikujaksi. Aktivointitoimenpiteet voivat parantaa hyvinvointia monipuolistaen sosiaalisia kontakteja, rakenteistaen ajankäyttöä, tarjoten säännöllistä toimintaa ja yhteisiin päämääriin kiinnittymistä. (Elonen, Niemelä & Saloniemi 2017, 284.)

Työllisyyden ja työttömyyden välille on työllistämistoimien myötä muodostunut alue, missä työttömillä teetetään lähes ilmaiseksi töitä. Näiden töiden tekeminen ei kuitenkaan anna työttömälle yhtään lisäarvoa työnhaussa, vaan päinvastoin, vaarana on, että niitä tehtyään työnhakija leimautuu kyseenalaisesti mahdollisen työnantajan silmissä. Tätä leimaa on vaikea pyyhkiä pois. (Näre & Näre 2022, 204.)

Lähteenmaan (2010) mukaan, varsinkin hyvin koulutetut ja muuten hyvin resursoitunut nuoret kokevat aktivointitoimenpiteet omaa toimijuuttaan nujertaviksi. Myös työvoimaviranomaisen kanssa aktivointisuunnitelmien laatiminen ja opiskelupaikkojen pohtiminen koettiin helposti nuorten omien kykyjen ja mahdollisuuksien vähättelynä. (Elonen, ym. 2017, 283, mukaan.)

Keskeinen ristiriita työllistämispalveluissa näyttää olevan yhtäältä työnhakijan jättäminen täysin ilman palveluja, ja toisaalta ylenmääräinen palvelutarjonta, joka kohdistuu joihinkin työttömiin, joille suunnataan erilaisia aktivoimisyrityksiä. Palveluja ei siis välttämättä saa pyydettäessä, mutta välillä työnhakijoita pakotetaan tarpeettomiin aktiviteetteihin vastoin tahtoaan. Palvelut tuntuvat siis toimivan lähinnä järjestelmän, ja sen resurssien ehdoilla, mikä saa palvelut näyttäytymään pikemminkin kontrolli- ja rankaisutoimenpiteinä. (Näre & Näre 2022, 109.)

Työttömyyskauden pitkittyminen syventää noidankehää, ja hankaloittaa sen murtamisen todennäköisyyttä. Pitkään työttömänä olleelta myös mahdollisissa työhaastatteluissa kysytään syytä pitkittyneelle työttömyydelle, ja työkokemuksen puutteelle.

Haastattelutilanteessa pitkän työttömyysjakson omaava työnhakija on selkeästi heikommassa asemassa kuin enemmän työkokemusta omaava kanssahakija. Pitkäaikaistyöttömän nuoren valtaa helposti epävarmuus siitä, voiko työhön enää pitkän työttömyyden jälkeen päästä. (Lempiäinen & Silvasti, toim. 2014, 109.)

Erilaiset työllistymistä edistävät työpajat tuovat tutkimuksen mukaan nuorille parempaa mielen hyvinvointia ja sosiaalisuutta, mutta varsinaista työllistymistä työpajojen ei koeta edistävän. Lähteenmaa pohtiikin sitä, onko aktivointipalveluista tullut lähinnä terapian korvike, samalla kun mielenterveyspalveluista on säästetty. (Grethel, ym. 2014, 208.)

Sandelinin (2014) kirjallisuuskatsaus kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksista, antaa viitteitä siitä, että työtoiminnalla olisi osallistujille positiivisia vaikutuksia. Osallistuneiden elämänrytmi parani, ja he saivat mielekästä tekemistä. Sen myötä itsetunto sekä työ- ja toimintakyky paranivat. Osallistuneet toivoivat kuitenkin työtoiminnan taloudellisten etujen parantamista, mielekkäämpiä tehtäviä, ja tehtävien räätälöintiä omaa osaamista paremmin vastaaviksi. (Elonen, ym. 2017, 284, mukaan.)

2.2 Koulutuksen merkitys

Koululla ja kasvatuksella on Biestan (2020) mukaan kolme päätehtävää; kvalifikaatio, socialisaatio ja subjektifikaatio. Kvalifikaation mukaan koulu valmistaa ihmistä toimimaan erilaisissa tehtävissä kehittäen heidän tietojaan ja taitojaan ja socialisaation kautta kasvetaan yhteisön jäseneksi sisäistäen tärkeinä pidettyjä arvoja ja tapoja. Subjektifikaatio puolestaan tarkoittaa autonomiseksi yksilöksi kasvamista. (Mertala 2022, 144.)

Silvennoinen esittää koulutukselle neljä yhteiskuntaan integroivaa ominaisuutta. Ensiksikin koulutuksen muoto edellyttää ihmisen rytmittävän elämänsä siten, että koulutuspaikalla ollaan aikataulun mukaisesti, ja pysytään valvotuissa oloissa noin kahdeksan tuntia, minkä lisäksi suoritetaan viranomaisten hyväksymiä tehtäviä. Näin ollen koulutus organisoii henkilön aikaa, paikkaa ja olemisen sisältöä. Toiseksi koulutus muokkaa oppisisältöjensä kautta ihmisten arvoja ja uskomuksia, samalla sosiaalistaen yksilöä. Kolmanneksi koulutus hyödyttää kouluttautujaa aineellisilla ja ei-aineellisilla eduilla. Koulutusta pidetään yksilön edun lisäksi hyödyllisenä koko kansakunnan hyvinvoinnille, sekä ehtona menestymiselle kansainvälisessä kilvassa. Neljäntenä integraatioon liittyvänä mekanismina nähdään koulutukseen liittyvä kilpailu, ja hierarkiassa eteneminen. Rehdin kilpailun areenana koulutusta itessään tai sen organisointitapaa ei kyseenalaisteta. Kouluttautuminen myös muokkaa yksilön tavoitteita, vaikka se näyttäytyykin yksilön vapaina valintoina. (Silvennoinen 2002, 38–39.)

Silvennoisen (2002,66) mukaan koulutus on työnhakijan yksi ominaisuus, muiden ominaisuuksien joukossa. Työnhakijan mahdollinen työllistyminen pelkistyy loppupeleissä koulutuspohjan lisäksi työnantajan sekä työnhakijan väliseksi neuvotteluksi, jossa puntarissa ovat työnantajan vaatimukset työnhakijaa kohtaan, työnhakijan väite osaamisestaan, sekä siitä, mihin hintaan on valmis työtä tekemään.

Hyvönen ja Valtonen arvostelevat koulutuksen aloituspaikka- ja rahoitusleikkauksia. Ikäluokkien pienenemiseen perustuvat leikkaukset eivät ota huomioon aiemmin koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten koulutustarpeita. Rahoituksen vähentäminen myös vähentää lähiopetuspäivien määrää, mikä osaltaan heikentää henkilökunnan mahdollisuuksia pitää tukea tarvitsevia nuoria kiinni opiskelussa. (Gretchel, ym. 2014, 36.)

Sosiaalisen taustan merkitystä työllistymiselle ei myöskään voi ohittaa. Vanhempien, sukulaisten ja tuttavien sosiaalisella asemalla on merkittävä vaikutus yksilön työllistymiselle, ja korkean sosiaalisen aseman omaava henkilö voi usein vaikuttaa rekrytointiin. (Silvennoinen 2002, 67.) Suomalainen tutkimus myös osoittaa, että parhaiten työelämässä sijoittuvat ne, joilla on korkeimmin koulutetut ja parhaiten ansaitsevat vanhemmat (Vanttaja, Silvennoisen 2002, 68 mukaan).

Nuoret työnhakijat kohtaavat ristiriitoja työnhaussa vaadittavan työkokemuksen kanssa. Kuinka työkokemusta voisi kertyä, jos ei pääse töihin, ja miten ylipäänsä voisi olla paljon työkokemusta, jos ikääkään ei ole paljoa? (Näre & Näre 2022, 207.)

Koulutus paitsi lisää henkilön arvoa työmarkkinoilla, se nähdään usein lopputulosta enemmän myös prosessina. Koulutus voi olla esimerkiksi työttömälle terapeutin vaihtoehto, jolle joutoaika muutoin koituisi ongelmaksi. Koulutukseen liittyvä sosiaalinen edistyminen myös lisää tulevaisuudenuskoa henkilölle, joka muutoin arvioisi työnsaantimahdollisuutensa heikoksi. Koulutus on keskeinen palkkatyön ideologian siirtäjä uusille sukupolville. Jokapäiväisessä elämässä työnteon piilofunktiot tulevat parhaiten esille silloin, kun työ puuttuu. Kun palkkatyötä on tarjolla niukalti, koulutus ottaa tavallaan työnteon paikan, ”työllistään” muutoin työttömän henkilön aikakaudella, jolloin joutilaisuutta ei hyväksytä. Näin koulutus omalla tavallaan normalisoi työttömyydestä kärsivän henkilön jokapäiväistä elämänrytmiä. (Silvennoinen 2002, 34–35.)

Myös lapsen kouluaikaisesta kehitystaustasta voidaan ennustaa yksilön sosiaalista toimintakykyä aikuisiällä. Keskimääräistä parempi sosiaalinen toimintakyky kouluiässä ennakoi samaa myös aikuisiällä, kun taas keskimääräistä heikomman sosiaalisen toimintakyvyn kouluiässä omaavista henkilöistä juuri kenenkään sosiaalinen toimintakyky aikuisiällä ei ollut keskimääräistä parempi. Yhteenvetona koulu ei ole onnistunut poistamaan sosiaalisten lähtökohtien vaikutusta, vaan ihmisen toimintakyvyssä näkyvät vielä aikuisiälläkin

lapsuuden taustat. (Pulkkinen, Silvennoisen, 2002, 68 mukaan.) Becherin, 1989, Gerholmin, 1990, Huberin, 1990 sekä Yljoen, 1998 mukaan, koulutus voi kuitenkin kasvattaa yksilön sosiaalista pääomaa muokkaamalla ajattelutapoja, sekä mielenlaatua (Silvennoinen 2002, 70 mukaan).

Colemanin ja Husénin mukaan koulutus saa ihmiset lykkäämään aikuisuuteen liittyvää vastuunottoa. Pitkittyvä koulutus myös pitkittää palkkatyöyhteiskuntaan siirtymistä. Liian pitkän koulunkäynnin arvellaan tekevän nuorista epäitsenäisiä ja kypsymättömiä, ja toisaalta taas liian itsetietoisia tiukkoine vaatimuksineen työelämän suhteen. (Silvennoisen 2002, 41, mukaan.)

2.3 Työttömyyden merkitys minäkuvalle

Lähteenmaan (2010) mukaan nuoret kamppailevat työttömyyden aiheuttamaa apatiaa vastaan. Kamppailu ei aina onnistu halutulla tavalla, ja ylenpalttinen väsymys, alakulo ja tarkoituksettomuuden tunne valtaavat helposti mielen. Myös alituinen rahapula rajoittaa toimijuutta. (Elonen, ym. 2017, 283 mukaan.)

Suomessa työttömien katsotaan helposti olevan marginaalissa. Vaikka usein ei suoraan sanotakaan henkilön olevan ”sosiaalipummi”, ”työnvieroksuja”, tai epäonnistuja, moni työtön kokee ihmisten katseista ja eleistä ettei ole sellainen kuin kunnan ihmisen tulee olla. Muiden sanattomat reaktiot voivat myös kääntyä ihmiseen itseensä, ja työtön alkaa kuvitella olevansa arvottomampi, huonompi ja merkityksettömämpi kuin muut, työssäkäyvät ihmiset. Tämä myös lisää työttömän epävarmuutta ja heikentää itsetuntoa, ja voi osaltaan vaikeuttaa kunnollisen työuran käynnistymistä. (Näre & Näre 2022, 211.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja arvostuksissa työnteko on liittynyt kunniaan: Työssä selviytyminen ja siinä omillaan pärjääminen on kunniakysymys. Työttömyyteen liittyy usein myös voimakas häpeä ja kunnian puute, jonka ihmisarvo on jotenkin alempi kuin työssä käyvän, itsensä elättävän. Ikään kuin ihmisarvo pitäisi jokaisen itsensä ansaita, työtä tekevällä. Arvottomuus onkin työttömien kokema perustunne. (Näre & Näre 2022, 222.)

Arvottomuuden puute kasvattaa myös uskon puutetta siihen, että saisi töitä. Valmistumista edeltänyt stressi voi aiheuttaa pitkäkestoisia seurauksia, jolloin vastavalmistunut ei jaksaa kirjoittaa pitkiä työhakemuksia työpaikkoihin, joissa työhön vaaditaan superihmisiä ja supersaajia, jotka tuovat lisäarvoa yritykselle, vaikka henkilö itse haluaisi raskaan opiskelurupeaman jälkeen vain päästä töihin. (Näre & Näre 2022, 222.)

Nuoret eivät myöskään haluaisi tuottaa pettymystä vanhemmilleen, vaan pikemminkin pyrkiä vastaamaan heidän odotuksiinsa. Tätä kutsutaan kasvotyöksi, jossa omia kasvoja kohotetaan ryhmän arvoilla ja ihanteilla, kuten sosiologi Erving Goffman asiaa kuvaa. Arvottomuuden kokemus on ikään kuin kasvottomuuden kokemus, josta työttömyysturvajärjestelmän byrokraattinen kontrolli ja sanktiot muistuttavat jatkuvasti. (Näre & Näre 2022, 223.)

Decin & Ryanin motivaatioteorian (2000) mukaan, ihmisen kolme perustarvetta voivat myös jäädä täyttymättä työttömyyden kokemuksen myötä. Näitä ovat autonomia, kompetenssi sekä yhteenkuuluvuus. Autonomiaan liittyy kokemus vapaasta tahdosta ja psykologisesta vapaudesta, kompetenssiin liittyy kokemus tehokkuudesta ja aikaansaavuudesta, ja yhteenkuuluvuus pitää sisällään kokemuksen välittämistä ja kaipuusta yhteyteen muiden ihmisten kanssa. (Sahimaa 2017, 15 mukaan.)

Työttömyys voi myös osaltaan aiheuttaa sosiaalista köyhtymistä, mikä voi myös periytyä sukupolvelta toiselle. Kuulumisen tunne, vertaisuus ja ryhmäjäsenyys ovat tärkeitä oman itsen rakennuspalikoita. Ne myös nostavat itsekunnioitusta sekä edistävät tunnistetuksi tulemistä. Tuttavien avulla myös työllistyminen ja tieto työpaikoista voi tulla helpommin. (Näre & Näre 2022, 224.)

Tutkimusten perusteella ei kuitenkaan voida tehdä suoria päätelmiä siitä, että työttömyys vaikuttaisi hyvinvointiin heikentävästi, tai että työllisyys vastaavasti edistäisi hyvinvointia. Työttömyyden merkitystä hyvinvoinnille on ylikorostettu, koska työttömäksi päätyminen ei itsessään vaikuta koettuun terveyteen, vaan työttömäksi valikoituu jo ennestään enemmän oireilevia. Työttömyys myös on enemmän matalasti koulutettujen ja jo aiemmin työttömänä olleiden kohtalo. (Kortteinen & Tuomikoski 1998, Lainesalo 2016, 24 mukaan.)

Warr (1987) esittää, että nuorille ikäluokille työttömyyden seuraukset ovat lievempiä kuin ikääntyneemmälle väestölle. Nuoret kykenevät keksimään paremmin vaihtoehtoja tekemistä työnteon sijaan. Nuorten arvomaailmassa myöskään sosiaalisella asemalla ei ole yhtä suurta merkitystä kuin vanhempien ikäluokkien arvostuksissa. (Ervasti 2004, 301 mukaan.)

Useat tutkimukset osoittavat sosiaalisten verkostojen ja ystävyysuhteiden vähentävän työttömyyteen liittyvää stressiä. Mahdollisesti ystäväpiiristä saatuun sosiaaliseen tukeen vaikuttaa merkittävästi se, kuinka paljon työttömien ystäväpiiriin kuuluvista henkilöistä on myös työttömänä. Sosiaalisen ympäristön merkitystä on havaittu myös siten, että pahemilla työttömyysalueilla asuvien työttömien hyvinvointi on korkeampi kuin työttömillä, jotka asuvat alueilla, joiden työttömyystilanne on matalampi. (Bjarnason & Siguardottir 2002, Winfield ym. 1992, Waters & Moore 2002, Ervasti 2004, 303, mukaan.)

Hylätyksi tulemisen kokemus kerta toisensa jälkeen vaikuttaa helposti myös uskoon omaan itseensä. Lähipiirin kannustuksella ja tuella on suuri merkitys, samoin sillä, että voi jakaa työttömäksi joutumisen kokemustaan ja saa tukea ympäriltään. Jos ihmiset suhtautuvat työttömyyteen myötätuntoisesti ja ovat valmiita tukemaan työtöntä työnhaussa, on paljon helpompaa löytää voimia ponnistellakseen työpaikan löytymisen eteen. Ympäristön suhtautumisella on suuri merkitys työttömyydestä selviytymiseen. (Näre & Näre 2022, 225.)

Ervastin (2004) mukaan, työttömien subjektiivinen hyvinvointi on selkeästi heikompi kuin työssäkäyvien hyvinvointi. Työttömyys tilanteena koetaan hankalaksi, ja työttömät törmäävät nopeasti taloudellisiin ongelmiin. Hyvinvointi laskee työttömyyden aikana myös huonon terveyden, ja työkeskeisen arvomaailman mukana. Työttömyys myös aiheuttaa työtä koskevien arvojen muuttumista, ja ihmiset etsivätkin elämäänsä muuta sisältöä työn sijasta työttömiksi jäädessään.

Työttömyys pitkittyessään myös kasvattaa yksilön vaatimuksia itseään kohtaan. Se vääristää itsetuntoa, ja aiheuttaa syyllisyyden tunnetta. Työttömyys voi tuntua siltä, että mikään ei riitä. Aina olisi varaa tehdä enemmän ja paremmin. Tämä aiheuttaa väistämättä riittämättömyyden ja huonommuuden tunnetta. (Näre & Näre 2022, 226.) Työttömien tutkimuksissa nousee yleisessä keskustelussa, ja jopa vihapuheessa erilaiset stereotyyppit, kuten toimettomuus, laiskuus, passiivisuus, nuhjuisuus, masentuneisuus, työn vieroksuminen, syrjäytyneisyys sekä runsas alkoholinkäyttö (Näre & Näre 2022, 205).

Fryer (1986) esittää työnteen myös tietyissä tapauksissa pikemmin kuormittavan henkisesti, kuin lisäävän subjektiivista hyvinvointia (Ervasti 2004, 313 mukaan). Henkilö, joka joutuu työttömäksi, alkaa etsiä elämälleen muuta sisältöä, vähentäen sitoutumistaan työtä koskeviin arvoihin, sopeutuen näin työttömyyteen (Ervasti 2004, 313).

3 NEET-nuoret

3.1 Määritelmä

Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oleviin nuoriin on alettu kiinnittää entistä enemmän huomiota, ja heihin viitataan käsitteellä NEET. (Not in Education, Employment or Training). NEET-statusta pidetään hyvänä syrjäytymisen indikaattorina, kunhan huomioidaan sen sisällään pitämät alaryhmät. Syrjäytymisen uhalla tarkoitetaan etenkin perusasteen jälkeisen koulutuksen läpäisemättömyyttä, tai jos siirtyminen työelämään koulutuksen jälkeen ei onnistu. Satunnaiset ja lyhytaikaiset tilanteet työn ja koulutuksen ulkopuolella eivät vielä merkitse syrjäytymistä, mutta riski kasvaa tilanteen pitkittyessä. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta 2017,108)

NEET-nuorilla on ensisijaisiin etuuksiin liittyviä aktiivisuusehtoja, joiden noudattamatta jättäminen voi johtaa etuuksien menettämiseen. On haettava töitä, otettava vastaan tarjottu työ, hakeuduttava opiskelemaan tai osallistuttava yksilöllisesti määriteltyihin palveluihin, jotka edistävät nuoren työllistymistä. (Vaukonen & Latvala 2023, 269.)

Huono-osaisuuden kasautuminen lisää myös syrjäytymisriskiä. Näistä merkittävimpiä ovat matala koulutus, pitkäaikainen työttömyys, toimeentulo-ongelmat sekä päihde- ja mielen-terveysongelmat. On tärkeää myös huomioida, että kaikki työ- ja koulutuksen ulkopuolella olevat eivät ole syrjäytymisvaarassa. Tällainen ajanjakso voi olla esimerkiksi valmistauduttaessa pääsykokeisiin, odotettaessa työn alkamista, tai pidettäessä väliavuotta ennen opiskelujen alkamista. (THL, 2023)

NEET- nuoret ovat vaikeasti tavoiteltava heterogeeninen joukko, joiden avuntarve on hyvin erilaista. Taustalla on monenlaista heikentävää tekijää, kuten häpeää, tyytymättömyyttä, arvottomuutta, kiusaamista, rikkonaisia perhesuhteita ja heikentynyt minäkuva. (THL 2023).

Kuvio 1. (THL 2023)

3.2 Taustaa

Syrjäytyneisyyden taustalla vaikuttavat usein vanhemmuuden puute, irrallisuus koulukulttuurista, ongelmat elämännhallinnassa, sekä putoaminen työn- ja koulutuksen ulkopuolelle (Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminta 2017, 109.) Vaikka ongelmia voi alkaa kasaantua jo lapsuuden perheessä, eivät lapsuuden vaikeudet välttämättä indikoivuoraan syrjäytymisen kanssa. Myös hyvinvoivien perheiden lapset voivat ajautua syrjäytymisvaaraan. Yhden osa-alueen ongelmat eivät vielä tarkoita syrjäytymisvaaraa, mutta ongelmien kasautuessa syrjäytymisriski kasvaa. Merkittävänä riskitekijöinä syrjäytymiselle pidetään matalaa koulutusta, työttömyyttä, toimeentulo-ongelmia, sekä päihde- ja mielenterveysongelmia. (THL 2023).

3.3 Syrjäytymisen ehkäisy

Koska huono-osaisuuden kasautuminen lisää syrjäytymisen riskiä, tulisi ongelmakohtiin päästä puuttumaan ajoissa. Nuoren ja perheen terveyttä ja hyvinvointia edistävät toimet, tuki nuoren kehitysympäristöissä ja koulunkäynnissä, sekä työelämään osallistumisessa voivat auttaa vähentämään syrjäytymisen riskejä. Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet omaan toimintaan, sekä investoinnit varhaislapsuuteen ovat myös merkittävä ehkäisevä tekijä. (THL 2023).

Nuoren osallisuutta edistää vastuunottaminen ja virheistä oppiminen. On tärkeää, että nuori saa tarvittaessa apua ja tukea, mutta ei liikaa puolesta tekemistä. Nuoria voi myös käyttää palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä kehittäjänuorina asiantuntijoina. (Hoskola, Huhtalo, Jokinen, Konttinen, Saarikivi ja Seppälä 2023,26) Sisäisen motivaation, myönteisen minäkuvan, yhteenkuuluvuuden, sosiaalisten taitojen ja pääoman sekä tulevaisuuden uskon vahvistaminen auttavat syrjäytymisvaarassa olevan nuoren säilymistä syrjäytymisen ulkopuolella. Nuoruuden eri vaiheissa tarvitaan omat kohdennetut tukitoimet. (THL 2023). Nuorisotakuun tarkoitus on edistää nuorten sijoittumista koulutukseen ja työmarkkinoille, estää työttömyyden pitkittymistä sekä syrjäytymistä (Työmarkkinatori 2023.)

4 Toteutus

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi lähtee liikkeelle tutkimusaineiston keräämisen jälkeen sillä, että päätetään, millainen toiminnan logiikka tai tyypikertomus aineistosta eritellään (Vilkkä 2021b, 163). Yksi tapa on etsiä aineistosta teemoja, joista voidaan muodostaa erilaiset kokonaisuudet pois sulkevia luokkia. Teemat muodostuvat aineistossa puhutuista joh-toajatuksista. Teemoista kootaan vähitellen rakenne, joka tutkimuskohteena on mahdollinen ja merkityksellinen. (Vilkkä 2021a, 154.)

Jotkut tutkijat kuitenkin kyseenalaistavat laadullisen tutkimuksen luotettavuuden aineistoin käsittelyn moninaisuuden vuoksi. Aineisto on tyypillisesti melko rikas, ja siitä löytyy monia kiinnostavia seikkoja, myös ennakoimattomia. Tämän vuoksi tutkijan tulisi kyetä valitsemaan tutkimuksen kohteeksi vain rajattu, kapea ilmiö, josta voisi kertoa mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston runsaus voikin tehdä analyysistä sekä mielenkiintoisen, että samaan aikaan myös haasteellisen ja työlään. Analyysivaiheeseen tuleekin keskittyä huolellisesti, jotta kerätystä aineistosta voitaisiin parhaiten tuottaa uutta tietoa, tai jopa uutta teoriaa. Jokaiseen tapaukseen tulee perehtyä huolellisesti, tutkia yksittäistapauksia eri näkökulmista, ja vasta tämän jälkeen tarkastella yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia yksittäisten tapausten väliltä. (Puusa & Juuti 2020, 145–147.)

Opinnäytetyö toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena sen yleisluonteisuuden vuoksi. Käytettyä aineistoa rajaavat tutkimuskysymys, sekä opinnäytetyön tutkimuksen tavoite ja tarkoitus. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus pyrkii kuvailemaan tutkittua ilmiötä mahdollisimman laaja-alaisesti. Metodina käytetään narratiivista yleiskatsausta, jonka tavoitteena on saada kerättyä yhteen mahdollisimman paljon tietoa pitkittyneen työttömyyden vaikutuksista nuoren elämään. Yhteenveto pyritään saamaan mahdollisimman ytimekkääksi ja johdonmukaiseksi. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen luonne voi helposti muodostua jopa kriittiseksi, mihin on opinnäytetyön prosessissa hyvä kiinnittää huomiota. (Salminen 2011, 13.)

Vaikka kirjallisuuskatsauksen kunnianhimoisena tavoitteena on kehittää uutta teoriaa jo olemassa olevaa tietoa hyödyntäen, voidaan sitä käyttää myös arvioimaan teoriaa. Kirjallisuuskatsaus voi myös rakentaa kattavaa kuvaa tietystä asiakokonaisuudesta. Käsiteltäessä pitkittyneen työttömyyden vaikutuksia nuorten elämässä, voidaan kirjallisuuskatsausta hyödyntää pyrkien tunnistamaan ongelmia, jotka vaikuttava taustalla. Kirjallisuuskatsauksen yksi tavoite voi olla myös mahdollisuus kuvata tietyn teorian kehitystä historiallisesti. (Salminen 2023, 7.)

Yleisimmin käytettyjä kirjallisuuskatsauksen muotoja on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jota voidaan luonnehtia yleiskatsaukseksi ilman tiukkoja, tarkkoja sääntöjä. Narratiivista kuvailevaa kirjallisuuskatsausta hyödyntäen, pyritään saamaan laaja kuva käsiteltävästä aiheesta, ja esittelemään tulokset selkeästi ja ymmärrettävästi. (Salminen 2023, 8.)

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus ei lähtökohtaisesti selvitä ilmiön yleisyyttä, vaan tarkoitus on etsiä tutkimuksista, mitä ilmiöstä jo tiedetään, mitkä ovat ilmiön keskeiset käsitteet, ja käsitteiden keskeiset suhteet. Narratiivista katsausta voidaan käyttää järjestettäessä epäyhtenäistä tietoa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Sillä pyritään luomaan laaja kokonaiskuva käsiteltävästä aiheesta, sekä tunnistamaan mahdollista lisätutkimuksen tarvetta. (Vilka 2023, 22.)

Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tiedon asteittainen laajentuminen, ja sen vahvuuksia ovat tutkimuksen hakuprosessin mukauttaminen saatujen havaintojen suuntaan. Heikkoutena mainitaan kuitenkin tekijän julkilausumattomat havainnot sekä ennakkoluulot, sekä aineiston rajoittuminen usein hyvin viitattuun kirjallisuuteen. (Vilka 2023, 20.)

4.2 Analyysimenetelmä

Laadullisen tutkimuksen alueelta löytyy standardisoituja aineistonanalyysitapoja vain niukasti. Analyysitekniikka riippuu tutkimuksen tavoitteista, sekä siitä, millaista aineistoa tutkimukseen lopulta saadaan. Avainsanoja laadullisen aineiston analysoimisessa ovat systemaattisuus, avoimuus, tarkistettavuus ja perusteltavuus. (Puusa 2020, 145.)

Tutkimuksen etenemistä edesauttavat kriittinen asenne sekä reflektiivisyys. Analyysissa aineisto pyritään teemoittelemaan, jossa aineisto jaetaan ensin erillisiin merkityskokonaisuuksiin, jotka lopuksi tuodaan yhteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 115.)

Fenomenologisen lähestymistavan mukaan todellisuus näyttäytyy monimerkityksellisenä, avautuen jokaisen kokemukselle eri tavalla, ainutkertaisesti. Yksilön kokemukseen vaikuttavat monet asiat, kuten tietty paikka ja aika, suhde asioihin ja esineisiin, yksilön oma merkityksenanto asioille, sekä kulttuurinen perusta. Jokainen ihminen on osa jotain merkityksenantoperinnettä, ja kytkeytyy vahvasti kulttuurissa vallitseviin toiminta- ja ajattelutapoihin, sekä tarinoihin. Olennaista onkin ymmärtää, että kaikella on oma kontekstinsa, ja erilaiset tulkintatavat vaikuttavat tutkimuksen lopputulokseen. (Vilka 2021b, 161.)

Laadullinen aineisto voi olla sisällöltään rikas, ja siitä voi löytyä seikkoja, joita tutkija ei alun perin tullut ajatelleeksi. Materiaalia analysoidessa tulee olla tarkkana, että keskitytään analysoimaan tutkimuskysymysten puitteissa, ja jätetään kaikki muu haastatteluissa esiin noussut tutkimuksen ulkopuolelle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104.)

Aineistolähtöisessä analyysissä aiemmat havainnot, tiedot tai teoriat eivät saisi vaikuttaa analyysin toteuttamiseen tai lopputulokseen. Ajatus havaintojen teoriapitoisuudesta on yleisesti hyväksytty periaate, ja siksi ajatellaan, että ”puhtaita” havaintoja ei sinällään ole olemassa, vaan taustalla vaikuttavat aina tutkijan itsensä asettamat tutkimusasetelmat ja menetelmät. Tutkijan onkin syytä kirjoittaa auki omat ennakkokäsityksensä ilmiöstä ennen tutkimusta, ja tiedostaa ne analyysin aikana, jotta ne pääsisivät vaikuttamaan lopputulokseen mahdollisimman vähän. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.)

Laadullisen tutkimusmenetelmän tavoite on yleisen ymmärryksen lisääminen, vanhojen ajatusmallien kyseenalaistaminen ja ilmiön selittäminen ymmärrettäväksi niin, että on mahdollisuus alkaa ajatella asioista toisin (Vilkkä 2021b, 195). Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan jatkuvasti tutkimuksen eri vaiheissa suhteessa teoriaan, analyysitapaan, ryhmittelyyn, luokitteluun, tutkimiseen, tulkintaan, tuloksiin ja johtopäätöksiin. Tutkijan täytyy pystyä perustelemaan jokaisen vaiheen merkitys, ja arvioimaan ratkaisujensa tarkoituksenmukaisuutta sekä toimivuutta. (Vilkkä 2021b, 197.)

Tutkimusaineiston valinnassa huomio kiinnitetään alkuperäistutkimusten rooliin suhteessa tutkimuskysymykseen vastaamiseen, eli miten ne täsmentävät, kritisoivat tai avaavat tutkimuskysymystä. Valittua tutkimuskysymystä voidaankin tarkastella yhdestä tai useammasta näkökulmasta. Vaikka aineisto muodostuu usein viimeaikaisista tutkimuksista, sen sopivuuden merkittävin kriteeri on, että sen avulla voidaan asiaa tarkastella ilmiölähtöisesti, sekä tarkoituksenmukaisesti. (Kangasniemi, ym. 2013, 295.) Tutkimusaineistosta valitaan erilaisia näkökulmia edustavia tutkimuksia, ja haetaan sekä eroavaisuuksia, että yhtäläisyyksiä kaikenlaisen kokemustiedon yhteen saattamiseksi.

Tutkimusaineiston koostamisessa käytetään pääasiassa Lab-Primo tietokantaa, ja kirjastosta etsitään täydentävää kirjallisuutta. Valitusta aineistosta haetaan ilmiön kannalta merkityksellisiä seikkoja, joita ryhmitellään sisällöllisesti kokonaisuuksiksi. Vaikka kirjallisuuskatsaus on kokonaisuudessaan kirjallisuusperusteinen, sisältää se myös pohdinnan tuotetusta tuloksesta. (Kangasniemi, ym. 2013, 297.)

5 Eettiset näkökulmat ja luotettavuus

Sosiaalialalla eettisenä lähtökohtana kunnioitetaan asiakkaan perusoikeuksia ja kohdellaan kaikkia yhdenvertaisesti (Etene 2011,9). Luottamuksen säilyttäminen ja sosiaalisen pääoman vahvistaminen ovat edellytyksenä etiikan toteutumiselle yhteiskunnassa (Etene 2011, 18).

Aikaisempiin tutkimustuloksiin viitataan asianmukaisesti, eikä muiden tutkimustuloksia esitellä omina (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 9). Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on huomioitava, tutkitaanko ilmiötä luotettavasti siten, että tilanne, tutkija ja satunnaiset eri tekijät eivät vaikuta tutkimustuloksiin, ja tutkitaanko juuri sitä ilmiötä, jota on tarkoitus tutkia (Puusa & Juuti 2020, 179). Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös aineiston pohtiminen reflektoiden, omia käsityksiä arvioiden sekä ymmärryksen perustoja kriittisesti myös jälkikäteen arvioiden (Puusa & Juuti 2020, 183).

Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia pitkään koetun työttömyyden vaikutuksia nuoren elämässä. Tutkimus suoritetaan aiempaa kirjallisuutta aiheen pohjalta hyödyntäen ja analysoiden. Aiheen valinta on mielestäni eettisesti perusteltua, koska aihe on ajankohtainen, eikä erilaisia työttömyyden vaikutuksia nuoren elämässä ole mielestäni erikseen pohdittu. Pyrkimys on tuottaa aiheesta uutta ja merkityksellistä tietoa, josta voivat hyötyä esimerkiksi tahot, jotka työskentelevät nuorten pitkään työttömänä olleiden henkilöiden parissa. (Vuori, toim.)

Opinnäytetyön lopputulokseen voivat vaikuttaa omat aiemmat kokemukset työttömyydestä, sekä työllistämistoimet, joita olen kohdannut omassa arjessani. Etenkin aktiivimallin soveltaminen pikkulapsiarjessa tuntui haastavalta. Työllistämistoimet näyttäytyvät itselleni omien kokemusten perusteella negatiivisessa valossa, minkä tiedostan, mutta mikä voi myös vaikuttaa opinnäytetyön lopputulokseen. Aineistoja lukiessa on myös helppo samaistua muiden työttömänä olleiden negatiivisiin kokemuksiin, vaikka ymmärrän, että omat tunteet on tärkeä pitää tutkimuksen ulkopuolella.

Myös riittävän tutkimuskysymykseen vastaavan aineiston kerääminen osoittautui haastavaksi. Alkuperäisessä suunnitelmassa tarkoitus oli haastatella haastatteluhetkellä yli kolme kuukautta työttömänä olleita alle 30-vuotiaita nuoria, ja saada kokemustietoa suoraan heiltä. Haastateltavien löytäminen osoittautui kuitenkin erittäin haastavaksi, eikä kohderyhmästä löytynyt yhtään henkilöä, joka olisi halunnut vapaaehtoisesti haastateltavaksi. Aineiston keruu perustui siis jo ennalta saatavaan tietoon. Itse työttömyydestä löytyneen aineiston perusteella aihetta on tutkittu aiemminkin. Sen sijaan nuoret aineiston kohderyhmänä

osoittautui paljon oletettua hankalammaksi, minkä lisäksi tuoreen, lähivuosina kerätyn aineiston löytäminen tuntui sekin haastavalta.

6 Tulokset

6.1 Ulkoiset piirteet

Näre & Näre (2022, 205), nostavat esiin stereotyyppioita ja mielikuvia, mitä yleisessä keskustelussa ihmisillä on työttömistä. Näistä etenkin ulkonäköön liittyvä nuhjuisuus selittyy osaltaan myös sillä, että työttömällä henkilöllä on käytössään vähemmän rahaa, kuin työssä käyvällä läheisellään. Pienistä kuukausittaisista ansioista ei välttämättä pysty irrottamaan yhtään rahaa omasta ulkonäöstä huolehtimiseen, kuten kampaajalle, tai vaatevaraston uusimiseen.

Työttömyyden pitkittyminen myös hankaloittaa työnsaantia. Työhaastattelussa kysytään, miksi henkilö on ollut pitkään poissa työmarkkinoilta, eivätkä ympäripyöreät vastaukset kiinnostuksen puutteesta ja masennuskausista näytä mahdollisen työnantajan silmissä hyvältä. Aiemmat huonot kokemukset myös työhaastatteluisissa heikentävät itsetuntoa ja voivat tehdä työnhausta ylivoimaiselta tuntuvan ponnistuksen. (Lempiäinen & Silvasti toim.2014, 109.)

On myös erilaisia tapoja suhtautua työntekoon. Osalle työntekijöistä työllä on vain välineellinen arvo, jolloin työntekoon motivoi raha. Toisille taas, kuten esimerkiksi taiteilijoille, työllä on ilmaisullinen arvo, jolloin työhön käytettyä aikaa ei voi mitata rahassa. Mielekästä työtä etsivän henkilön vaatimukset työtä kohtaan voidaan jossain kohti myös tulkita laiskuudeksi, vaikka tällainen suhtautuminen työn tekoon suojaa paremmin yksilöä mm. työuupumukselta ja masennukselta. (Näre & Näre 2022, 208.)

NEET-statusta pidetään hyvänä syrjäytymisen indikaattorina. Huomioitavaa kuitenkin on, että nuorella voi olla erinäisiä jaksoja poissa opiskelu- ja työelämästä, olematta kuitenkaan syrjäytymisvaarassa. Näitä ovat esim. pienten lasten kanssa kotona olevat vanhemmat, asepalvelukseen pian siirtyvät, sekä pääsykokeisiin valmistautuvat nuoret.

PITKITTYNYT TYÖTTÖMYYS - NUORET

ULKOISET PIIRTEET	<ul style="list-style-type: none"> Nuhjuisuus, rahattomuus, heikentynyt itsetunto, työnsaannin vaikeus, vähällä toimeentuleva
SOSIAALISET SUHTEET	<ul style="list-style-type: none"> Sosiaalisten tilanteiden välttely, eristäytyminen, rahattomuus häiritsee sosiaalisen elämän ylläpitoa
VAIKUTUKSET MIELENTERVEYDELLE	<ul style="list-style-type: none"> Ajanhallinnan kadottaminen, mielenterveysongelmat, arjen stressaavuus, hyvinvoinnin heikentyminen
ULKOISET VAATIMUKSET	<ul style="list-style-type: none"> Laiskaksi leimautuminen, ”ilmaisen työn” -paine, koulutus sallittu ajankäyttömuoto

Kuvio 2.

6.2 Sosiaaliset suhteet

Rahattomana ei pysty enää liikkumaan eikä osallistumaan samalla tavalla kuin paremmin toimeen tulevat. Eristäytyminen ja päiväkausien yksinolo lisäävät sosiaalisten tilanteiden välttelyä, ja toisille ihmisille puhuminenkin alkaa tuntua vaikealta. (Näre & Näre 2022, 227.) Kuinka eristäytyminen ja sosiaalisten tilanteiden pelko voisikaan olla vaikuttamatta edelleen työnhakuun ja työnsaantiin, ja työttömän elämään.

Syrjäytyneisyyteen vaikuttavat samat tekijät, eli rahan puute. Ystävien tapaaminen kahviloissa tai ravintoloissa on yksinkertaisesti liian suuri kustannustekijä työttömän tuloille, ja on helpompi pidättäytyä tapaamisesta, kuin selitellä rahattomuuttaan. Pitemmällä aikavälillä ihminen vetäytyy entistä enemmän omiin oloihinsa, ja tapahtuu syrjäytymistä. Työttömän leima voi myös saada ihmiset karttelemaan työtöntä, koska ajatellaan työttömän seuran haittaavan toisen ihmisen omaa työelämää.

Läheisiltä saatu tuki ja kannustus auttavat keräämään voimia ponnisteltaessa takaisin työelämään. Ympäristön suhtautumisella onkin suuri merkitys työttömyydestä selviytymiseen, minä kuvan muotoutumiseen, sekä siihen, että ihminen kokee olevansa arvokas työttömyydestä huolimatta. Sosiaaliset suhteet vaikuttavat myös työllistymiseen siten, että korkeamman sosiaalisen statuksen omaava läheinen tai perheenjäsen voivat usein vaikuttaa rekrytointiin (Silvennoinen 2002).

Ihmisen sosiaalinen toimintakyky näyttäytyy usein jo lapsuudessa, ja keskimääräistä heikomman sosiaalisen toimintakyvyn kouluiässä omaavalla henkilöllä sosiaalinen toimintakyky aikuisiällä on harvoin keskimääräistä parempi (Silvennoinen 2002).

Korkeamman työttömyysluvun paikkakunnan työttömien hyvinvointi on keskimääräisesti parempi, kuin matalamman työttömyysluvun omaavan paikkakunnan työttömien. Tämä selittyy osaltaan vertaistuen merkityksellä, ja ihmisen tarpeella kuulua johonkin. Hyvinvoinnin kannalta on merkittävää, että ympärillä on ihmisiä, jotka ovat samankaltaisessa elämäntilanteessa.

6.3 Mielenterveys, ahdistus ja riittämättömyyden tunne

Kun päivästä puuttuvat työn, harrastusten ja sosiaalisten kontaktien mukanaan tuoma rytmi, etenkin nuori voi helposti kadottaa ajan hallinnan, jolloin päivärytmi voi mennä sekaisin. Säännöllisen, hallitsevan päivärytmin kadottaminen onkin yksi hankalimmista tekijöistä syrjäytymisessä, ja siitä selviytymisessä. Jos valvoo yöt ja heräilee vasta virka-ajan päättyessä, on työnhaku entistä vaativampaa. Myös työllistämistoimet osoittautuvat tällöin haastavaksi, jos henkilö veloitetaan osallistumaan esim. kuntouttavaan työtoimintaan, eivätkä aamuhäämiset onnistu. Tällöin työtön työnhakija on vaarassa menettää työttömyysturvan, minkä myötä elämänlaatu heikkenee entisestään, ja stressitekijät vain lisääntyvät elämässä.

Jatkuva stressitila ja pelko rahan riittämättömyydestä ja työllisyystoimien asettamista vaatimuksista, puhumattakaan omasta itsestä kumpuavista vaatimuksista ja riittämättömyyden tunteista lamaannuttavat sekä henkisesti että fyysisesti. Itsetunto, osaaminen ja usko murenevat hiljalleen. Pitkittynyt stressitila heikentää terveyttä ja voi johtaa masennukseen. (Näre & Näre 2022, 229.)

Työtön voi myös kokea häpeää, jos ei pärjää pienellä työttömyyspäivärahalla, sekä kohdata syyllistämistä siitä, ettei osaa hoitaa omaa talouttaan (Näre & Näre 2022, 223), vaikka tosiasiassa pienellä työttömyyskorvauksella köyhyysrajalla kituutteleva työtön ei pyydä mitään, ja tulee toimeen pienillä perusasioilla.

Työttömiä myös pidetään yleisesti laiskoina ja työnvieroksujina, vaikka aineistoista nouseva kokemustieto kertoo muuta: Elämäntapatyöttömyyttä on loppujen lopuksi suhteessa hyvin vähän, ja usein työttömät ovat jopa työhalukkaampia kuin työllinen väestö (Näre & Näre 2022, 206). Asenteissa, joita työttömät kohtaavat, heitä pidetään kuitenkin laiskoina. Tämöinen oletus voi myös saada työttömän kokemaan itsensä laiskana ja saamattomana, ja vaikuttaa koettuun hyvinvointiin heikentävästi.

Työttömyyden kokemuksesta nousee esiin myös kunnian puute, ja työtön kokee yhteiskunnan asenteiden puolesta olevansa arvoton. Tämä vaikuttaa myös heikentävästi itsetuntoon ja minäkuvaan.

6.4 Viranomaisten vaatimukset

Aktivointipolitiikasta päättävät tahot ovat eläneet aivan erilaista nuoruutta, kuin tämän päivän nuoret. Työtä ja erilaisia hanttihommia, joihin pääsee ilman koulutusta, on tarjolla aiempaa sukupolvea vähemmän, ja muutaman euron aktivointikorvaus tuntuu tämän päivän markkinataloudessa naurettavalta.

Tutkimuksissa (Sandelin 2014) on todettu, että kuntouttavalla työtoiminnalla on osallistujille positiivisia vaikutuksia, mm. parantuneeseen elämänrytmiin, mielekkään tekemisen, parantuneen itsetunnon ja parantuneen työ- ja toimintakyvyn kannalta. Lähteenmaa kuitenkin pohtii (Gretchel, ym. 2014), näyttäytyvätkö aktivointipalvelut lähinnä terapian korvikkeena, kun mielenterveyspalveluista on säästetty, koska varsinaista työllistymistä työpajojen ei koeta edistävän.

Koulutus voidaan myös nähdä eräänlaisena ”työnkorvikkeena”, joka normalisoi työttömän arkea, ja on ns. hyväksytty ajankäytön muoto. Koulutus organisoii henkilön aikaa, paikkaa ja olemisen sisältöä. Se muokkaa henkilön arvoja ja uskomuksia, ja auttaa häntä integroitumaan paremmin yhteiskuntaan. Koulutus myös muokkaa yksilön tavoitteita, vaikka se näyttäytyykin yksilön vapaina valintoina.

7 Yhteenveto ja pohdinta

7.1 Tulosten tarkastelua

Tuloksia tarkasteltaessa muiden ihmisten suhtautuminen vaikuttaa työttömyyden kokemukseen merkittävästi. Vaikka arvomaailma tuntuu pikkuhiljaa olevan muuttumassa, yhteiskunnassa vaikuttavat yhä selkeästi arvot, joiden mukaan työttömyys nähdään automaattisesti joutilaisuutena ja yksilöä huonontavana asiana. Työttömän kokemus itsessään riippuu myös siitä, kuinka paljon hänellä on ympärillään muita työttömänä olevia, joten vertaistuen merkitys nousee esiin myös tässä tutkimuksessa.

Työttömyys ja sen myötä tuleva heikompi taloudellinen tilanne tuo mukanaan omat ongelmansa. Toimintakyky heikkenee, ja sosiaalisten suhteiden ylläpito heikkenee. Taloudellinen tilanne vaikuttaa omalta osaltaan myös itsetuntoon, kun itsestä huolehtimiseen ei ole niin paljon rahaa käytettävissä. Pitkittynyt työttömyys koetaan hankalaksi myös, kun asiasta kysytään työhaastattelussa. Usein työnantajat hakevat myös työkokemusta, jota ei pitkään työttömänä olleella ole esittää.

On kuitenkin myös yksilöstä riippuvaista, kuinka työttömyyden kokemukseen ja työntekoon suhtaudutaan. Osa haluaa työhön vain rahan takia, ja on valmis madaltamaan vaatimuksiinsa työn suhteen. Toisille taas työllä voi olla ilmaisullinen arvo, jolloin työhön käytettyä aikaa ei voi mitata rahassa. Nuori sukupolvi myös löytää vanhempaa sukupolvea paremmin korvaavaa tekemistä ollessaan työttömänä. Nuoret osaavat myös suhtautua muuttuvaan työelämään realistisemmin kuin vanhempi sukupolvi, eikä nykyään vastavalmistunut kuvittelekaan löytävänsä vakituista työpaikkaa, jossa työskentelisi eläkeikään saakka. Tämän päivän työmarkkinoita hallitsevat paljon myös erilaiset hankkeet, joiden parista työtä löytyy hankkeesta riippuen pariksi, kolmeksi vuodeksi, minkä jälkeen täytyy omaa työelämäsijoitumistaan miettiä taas uudelleen.

Ajanhallinta voi myös kärsiä työttömyyden pitkittyessä, ja vuorokausirytmä voi mennä sekaisin. Tämä hankaloittaa osaltaan työllistymistä, sekä aktivointitoimenpiteisiin osallistumista, ja voi vaikuttaa myös mielenterveyteen heikentävästi, kun yksilö ei koe pystyvänsä yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin. Myös muiden ihmisten asenteet työttömään voivat heikentää koettua hyvinvointia, samoin kuin jatkuva stressitila ja pelko rahan riittämättömyydestä. Vaikka NEET-statusta pidetään hyvänä syrjäytymisen indikaattorina, jättää se kuitenkin huomioimatta erilaiset elämäntilanteet, jossa ollaan työttömänä ja koulutuksen ulkopuolelle jääneenä, mutta syistä, joita ei voi laskea syrjäytymiseksi. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi asepalveluksen alkamista odottava nuori, pääsykokeisiin valmistautuminen, sekä pienten lasten kanssa kotona olevat vanhemmat. Yhteiskunnan asenteet myös kallistuvat

paljon siihen suuntaan, että vanhempien pitäisi palata yhä aiemmin työelämään, mikä lisää lasten päivähoiton tarvetta yhä nuorempien kohdalla. Kotona oleva vanhemman panostusta lapsiinsa ei arvosteta, eikä osata nähdä yhteiskunnan säästyviä varoja, kun lapset hoidetaan kunnallisen päivähoiton sijaan kotona. Asenteet voivat osaltaan lisätä äitien ja isien riittämättömyyden ja huonommuuden tunnetta.

Erilaiset aktivointitoimet ja työpajat voivat tuoda osallistujille positiivisia vaikutuksia koettuun hyvinvointiin, mutta niiden koetaan harvemmin edistävän työllistymistä. Toisaalta osa kokee erilaiset pakot ja aktivointitoimenpiteet turhauttavina sekä hyvinvointia heikentävinä. Toisille viranomaisten kohdistavat vaatimukset ja pakot aiheuttavat ahdistusta.

7.2 Luotettavuuden arviointia

Käytettyihin lähteisiin viitataan asianmukaisesti, ja niistä saatua tietoa käytetään johtopäätösten tekemiseen. Tutkimuksen luotettavuutta heikentää käytettyjen lähteiden ikä, sekä vähäinen lähdemateriaalin määrä. Myös omat kokemukset ovat voineet vaikuttaa siihen, mistä näkökulmasta opinnäytetyö on tehty. Työn edetessä erilaisten, mielenkiintoisten näkökulmien esiin nouseminen hankaloitti alkuperäisessä tutkimuskysymyksessä pysymistä. Narratiiviselle kirjallisuuskatsaukselle tyypillisesti kriittinen näkökulma aiheeseen hankaloitti osaltaan puolueetonta lähestymistapaa.

Opinnäytetyön analysointivaiheessa pyrittiin löytämään asioihin eri näkökulmia. Tutkittaessa toisen ihmisen kokemusta on hyvä muistaa, että jokainen kokee asioita omalla tavallaan. Tuloksissa myös näkyy, kuinka sama asia voidaan kokea useasta eri näkökulmasta. Esimerkiksi aktivointi- ja työpajatoiminta näyttäytyy osalle tutkimusaineiston henkilöistä ahdistavana pakkona, kun taas osalle sen merkitys oli mielenterveyttä tukevaa, ja päivärytmin ja sosiaalisuuden kannalta positiivinen kokemus.

7.3 Tulosten sovellettavuus

Opinnäytetyössä saatuja tuloksia voidaan soveltaa työelämässä parhaaksi katsomalla tavalla. Tutkimuksissa nousi erilaisten aktivointitoimenpiteiden ja työpajojen näyttäytyvän mielenterveyspalveluiden korvikkeena. Tulosten perusteella mielenterveyspalveluiden saatavuutta pitäisi parantaa, ja työpajat voisivat paremmin vastata työllistymiseen. Myös palkkatuetta työtä oikeissa työpaikoissa voisi lisätä enemmän niin, että yksilö ei koe tekevänsä samaa työtä muiden kanssa huomattavasti heikommalla palkalla. Palkkatukiasioita sovittaessa pitäisi myös työnantajan olla prosessissa mukana siten, että työntekijä olisi

mahdollista työllistää oikeasti palkkatukikauden päätteeksi, mikäli hänessä potentiaalinen työntekijä on.

Tulosten perusteella myös työnantajien olisi hyvä kokea herätys siitä, että työkokemuksen penääminen ja superihmisten etsiminen voivat myös karsia työnhakijoiden määrää, ja joukosta voi näin pudota myös todellinen osaaja.

Koulutuksen osalta tuloksia voisi hyödyntää hakemalla syitä siihen, miksi nuoret keskeyttävät toisen asteen opintonsa. Koulutuksissa voitaisiin myös pyrkiä ennaltaehkäisemään koulunkäynnin keskeyttämistä lisäämällä henkilökuntaa ja pienentämällä ryhmäkokoja. Lisäämällä aikaa oppilaanohjaukselle, voitaisiin paremmin tunnistaa keskeyttämisvaarassa olevat nuoret, ja antaa tukea, ennen kuin opiskelija katoaa opintojen parista kokonaan. Ammatillisen koulutuksen resurssien pienentäminen lisää koulupudokasuhassa olevien opiskelijoiden opintojen keskeyttämistä.

7.4 Jatkotutkimus

Aihetta olisi hyvä tutkia myös nykypäivän tietojen valossa, ja siihen tarvittaisiin ehdottomasti nuorten omia kokemuksia kuuluville. Esimerkiksi nuorten henkilökohtaiset haastattelut olisivat erittäin tervetullut näkökulma aiheeseen. Myös nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten haastatteluista voisi koota oman tutkimusaiheensa.

Lähteet

Gretchel, A, Paakkunainen, K, Souto, A-M ja Suurpää L. (toim.) 2014. Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia. saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuorisotakuun_arki_ja_politiikka.pdf

Elonen, N, Niemelä, J & Saloniemi, A, 2017. Aktivointi ja pitkäaikaistyöttömien monenlainen toimijuus. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 25(4), 280-296. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/janus/article/view/60756>

Ervasti, H, 2004. Työttömyys ja koettu hyvinvointi, Janus vol.12 (3) 2004 298–318.

Etene, Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta, 2011. Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. Helsinki. Saatavissa: <https://etene.fi/documents/1429646/1559058/ETENE-julkaisuja+32+Sosiaali-+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf/13c517e8-6644-4fa5-8c5f-193cfdce9841/ETENE-julkaisuja+32+Sosiaali-+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf>

Heikkinen, A (toim.) 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Talentia ry. Saatavissa: <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/ce6a71fa-da82-11ec-9d1f-00155d64030a>

Hirvilampi, T., Väyrynen, M., Stamm, I., Matthies, A-L. & Närhi, K. 2019. Reflecting on Work values with Young Unemployed Adults in Finland 1, Tieteellinen artikkeli, Viitattu 2.2.2023, saatavissa: <https://www.proquest.com/docview/2247500172?OpenUrlRefId=info:xri/sid:primo&accountid=202350#center>

Hoskola, A, Huhtalo, U, Jokinen, O, Konttinen, R, Saarikivi, K & Seppälä M. 2023. Lab-Ammattikorkeakoulun julkaisusarja, osa 59. Matka osallisuuteen. Osallisuuden edistämisen menetelmiä nuorten aikuisten kanssa työskenteleville. Viitattu 2.10.2023. Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/788957/LAB_2023_59_fi.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: Eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede. 25 (4), 291-301, saatavissa: [file:///C:/Users/aarni/Downloads/128286-Artikkelin%20teksti-273828-1-10-20230330%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/aarni/Downloads/128286-Artikkelin%20teksti-273828-1-10-20230330%20(1).pdf)

Lainesalo, A, 2016, suomalaisten 19–30-vuotiaiden nuorten työttömyys ja sen yhteydet hyvinvointiin, Pro Gradu-tutkielma, Tampereen yliopisto, saatavissa:

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100501/GRADU-1484929177.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lempiäinen, K & Silvasti, T, toim. 2014. Eriarvoisuuden rakenteet. Tampere: Vastapaino.

Mertala, P, 2022. Onko etäkoulu mahdollinen? Kasvatus ja aika. (Verkkolehti), 2022, Vol.16(4)

Näre, S & Näre, L, 2022. Työttömyys sattuu. Arjen kamppailuja työllistämistoimien rattaissa. Gaudeamus.

Oppivelvollisuuslaki 2020/1214

Puusa, A & Juuti, P, 2002. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.

Pyöriä, P & Ojala, S, 2015. Nuorten työasenteet puntarissa – eroaako Y- sukupolvi edeltäjistään? Yhteiskuntapolitiikka. [viitattu 9.2.2023], saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130665/YP1601_pyoria.pdf

Sahimaa Jaakko Viljami, 2017, Psykologiset perustarpeet ja työn merkityksellisyys työtyytyväisyyden, työpaikkaan sitoutumisen, työtehokkuuden ja työpaikalla tapahtuvan vapaaehtoisuuden selittäjinä? Pro Gradu tutkielma, saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/227969/PROGRADU_JAAKKOSAHIMAA.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Silvennoinen, H, 2002. Koulutus marginalisaation hallintana. Gaudeamus.

THL, 2023. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Viitattu 25.9.2023. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy>

Tuomi, J & Sarajärvi, A, 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavissa https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Työmarkkinatori, 2023. Nuorisotakuu. Keha-keskus. Viitattu 10.2.2023. Saatavissa: <https://tyomarkkinatori.fi/henkiloasiakkaat/tyonhaku/nuorisotakuu>

Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminta, 2017. Työurien jatkaminen vaatii yhteisöllisyyttä ja yhteistoiminnallisuutta. Viitattu 28.9.2023. Saatavissa https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/3866814/38_Ty%C3%B6urien+jatka-

mine.n+vaatii+yhteis%C3%B6llisyytt%C3%A4+ja+yhteistoimin-nalli.suutta/97dd63f0-4851-4b27-b965-16c15e8235e3?version=1.0

Vauhkonen & Latvala, 2023. Ohjaamon jälkeen. Tutkimus Ohjaamon asiakkaina olleiden nuorten siirtymistä ja toimeentulotuen saannista. Työelämäntutkimus. Viitattu 24.8.2023.

Vilkka, H, 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Keuruu: PS-Kustannus.

Vilkka, H, 2021b. Tutki ja Kehitä. Keuruu: PS-Kustannus.

Vilkka, H, 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art House Oy.

Vuorinen, S, 2007. Sairaanhoidajan työ – työn merkitys ja työn muutos sairaanhoitajien kokemana, Tampereen yliopisto, Pro Gradu tutkielma, [viitattu 9.2.2023], saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/78603/gradu02251.pdf?sequence=1&isAllo-wed=y>

